

Три приче – Јелена Трајановски Станковић

ПОРТРЕТ ПЕЈЗАЖА

Пре тридесет година човек у плавом радничком оделу правио је идеалну рупу у бетонском зиду. Мирисао је на зној а бркови су му били жути од јефтиног дувана.

– Дај типлове – добацио је млађаном шегрту шљакеру, и овај га послуша.

Незграпним, мусавим рукама угурао је сићушни комад пластике, толико ситан, да би се човек морао запитати како га је успевао ухватити између два месната прста. Међутим, људи се никада нису питали такве ствари кад виде човека у радничком оделу. Оно је по себи, ваљда, било нека гаранција вештине.

– Таааако – отегнуо је он, измакао се два корака, а онда посегнуо за флашом пива.

Припалио је цигарету која је стрпљиво чекала за ухом и посматрао ме знатижељно док цигарета није изгорела.

– Милоје, де, реци ти мени, вреди ли ово шта? Ја се не разумем у ту уметност много, ал' волим да видим леп цртеж. Мени је ово лепо, мајке ми...

Господин Милоје, у тегет пуловеру, заиста није знао вредим ли шта. Но, Милоје је одлично знао да води кафану; кад напуне стомаке гости неће гледати у празне зидове. Не, у његовој кафани! Сматрао је да ћу баш лепо „чучнути“ изнад камина и тог једног издвојеног стола. Њега ће чувати за младе и старе љубавнике.

У суштини, нисам вредела много, али сам старом господину Петру вредела све. Насликао ме је још као момчић, док је служио војску, уз скромну палету водених боја. После мене, није више сликао већ се запослио као инжењер у државној фирми, од које је добио стан пошто је купио ауто. Оженио је пријатну професорку музичког и имао брак пун разумевања и леговања на хрватском приморју. Живот је удесио тако те немаше деце, стога кад је професорка ненадано преминула од капи, господин Петар је преостале године провео баш у Милојевој кафани, зурећи у празан зид.

Желео је он да опет слика, међутим руке су му толико остариле да није био сигуран да ли би уопште умео да држи кист ваљано.

Неколико дана пред смрт, господин Петар ме је први пут донео овде. Спустио ме је на столицу крај себе, но тада нисам изазивала ничију пажњу. Када је с ногу отпио последњи гутљај лозе, ишетао је из кафане сасвим неприметно, оставивши ме на оној столици на коју ме је био смеистио. Да ли ме је господин Петар случајно или намерно заборадио, нико није могао рећи, али он се више није вратио по мене. Неколико дана касније стигла је вест да је преминуо, а простодушни Милоје се нашао у небраном грожђу. Не, он заиста није знао вредим ли шта, али и он је сматрао да сам лепа и свакако га нисам ништа коштала.

Радник у плавом оделу обриса руке о столњак и с посебном пажњом ме узео у руке. С нежношћу балетана окачио ме је на зид изнад камина и стола чуваног за младе и старе љубавнике.

Збиља тако беше. Гледала сам румене шипарице, одбегле са два последња школска часа не би ли попиле

сок са наочитим студентима књижевности. Гледала сам зреле жене бујних попреча, које су ексирале љубав за тим столом баш као и њихови пратиоци ракију. Гледала сам старију господу како намештају ревере својих сакоа, ускићени попут пубертетлија док окрећу вазицу са вештачким белим радама. Онда би се појавила проседа дама једнако зајапурених образа...

Неки су долазили млади а одлазили стари... њих посебно памтим. Видела сам састанке и растанке, свађе и помирења, видела сам лица и наличја љубави, и за ових тридесет година се овако обична нисам постидела на овом зиду, јер мало која од тих љубави је видела мене.

Недавно је ушетала она. Стровалила је своје смеђе очи на мене пре него што је поручила кафу и медовачу. Проматрала ме је дуго, и сигурна сам да би се такво гледање сматрало непристојним да сам, на пример, човек за суседним столом.

Проучавала је знатижељно моје линије и сенке, али изгледала је као да би сваког тренутка могла бризнути у плач, стога нисам знала да ли јој се допадам или је чиним бесном. Ипак, морам признати, пријала ми је пажња те сам се мало накривила улево како би ме боље осмотрила. То је, изгледа, био превелик напор за дотрајалу металну алкицу и ја се обруших на под, као и шоља с кафом коју је конобар у том тренутку доносио, препаднут праском који сам изазвала. На тренутак завлада мук какав не бива у кафани и сви погледаше у правцу њеног стола крај ког сам се срушила. На мах помислих да сам добила пажњу какву нисам имала свих ових тридесет година од када је прижељкујем чамећи изнад камина. Но, убрзо ми постаде јасно да већина те пажње

припада разбијеној шољици и смушеном конобару који је журно махао крпом, не би ли што пре све довео у ред. Тја, испадох на крају „ проклета старудија“ због које ће млада дама имати флеку на хаљини. Уз то мораће да сачека још који минут на врућ кофеин.

– Сад ћу је склонити да вам не смета, само да почистим ово...нова кафица за вас стиже.

– Све је у реду – рече она мирно – спустите је овде на столицу поред. Мени је слика врло лепа.

Најзад се насмешила.

– Да вам не смета, само да...

– Не смета. Само полако. Ево овде је спустите – показа руком на столицу наспрам њене.

– Како ви желите...

– Тако желим.

Кафана је поново загрмела, а она ме је и даље посматрала, али сада ми је било много пријатније. Знајући да јој се допадам нисам се више кривила улево, већ сам културно наваљена у наслон столице прекопута њене посматрала и ја њу.

Хтела сам јој понудити уточиште у свом сеновитом сокаку и прозор са лалама на старој кући. Чинило се да јој треба баш један такав прозор и један такав сокак да се склони и одмори. Била сам врло поносна на своје небо и крошњу липе, коју у то хладно децембарско предвечерје сигурно није могла наћи.

Ускоро је крај нас сео и он. На сто је спустио љубичасти цвет и извинио се што касни.

– Не мари, имала сам добро друштво – показа на мене и обриса сузу коју он није ни видео.

– Па, да наздравимо за твој рођендан – цикну он и подиже два прста не би ли дозвоао оног смушеног конобара.

Не знам због чега није била срећна те вечери, на свој рођендан, али знам да је тада о својој тузи мени испричала више него њему. Исто тако знам да сам је ја те вечери утешила више него он.

Ипак, кући је пошла под руку с њим а не са мном. Желела сам да ме не заборави као господин Петар пре тридесет година. Шта ће сада бити са мном ако више не будем могла стајати на зиду изнад камина?

Светла су се погасила и времешни чувар испратио је последњу пијаницу. Особље је већ одавно завршило с радом и пошло својим кућама. Већ изјутра ће ме склонити са столице и по први пут нећу припадати нигде и никоме...

– Затворено – чувар је одмахивао главом и помагао се кажипрстом лево-десно.

Један нос је с друге стране врата брисао замагљено стакло. Тада сам познала њене очи.

– Заборавила сам нешто моје, молим вас, не бих могла сутра доћи.

– Шта сте заборавили?

– Једну слику, за оним столом крај камина, спустила сам је на столицу и ето... добро је да нисам далеко одмакла...

– Сачекајте, погледаћу... Јел ова ваша?

– Да, да, баш та. Добро је да је нико није однео. Хвала вам пуно и извините на сметњи!

– Ништа, ништа...баш лепа слика... ево изволите...

И тако, после тридесет година кафанског живота поново сам се скућила. Поново сам имала свој зид изнад камина и поново сам гледала њих двоје љубавника, најпре младе, потом старе. Поново сам гледала свађе и мирења,

али они су ми дозволили да их бодрим и тешим у наредних тридесет година. Несебично сам им дала свој прозор са лалама, сеновит сокак, небо и процвалу липу; и њима и њиховој деци, која су годинама касније пронашла своје стлове за љубавнике негде по свету.

Једног је јутра није више било да заједно ћутимо уз кафу. Ни њега више нисам могла утешити. Знала сам да је време за растанак када ме је понео у кафану, где је толико пута седео с њом. Спустио ме је на столицу крај своје. Зид изнад камина красила је велика слика свежих боја у позлаћеном раму. Савршених линија и геометријских облика, без иједног комадића неба под који би човек могао утећи – подругљиво сам приметила.

Ни он је није погледао. За њега је то био само празан зид изнад камина.

Када је испио последњи гутљај, лагано се придигао и баш као и господин Петар пре више од пола века – не приметно изашао из кафане, без мене. Да ли ме је заборавио случајно или намерно, нико то опет није могао знати, но ја га више нисам никада видела.

Сада...

Чекам поново неке очи којима треба прозор с лалама, сеновит сокак, небо и процвала липа...

КАРТОН БРОЈ 36

Била сам просечан студент из провинције, више гладна него сита, мењајући собе и цимерке, штедећи сваки динар који бих зарадила преко студентске задруге за покоји женски хир- црвени кармин и лепу ешарпу кад се договорим са Марком да се увече нађемо код Вуковог

споменика. Дању бих уочи испита сате и сате проводила у Универзитетској библиотеци, пијуцкајући смућкану нескафу у флашици воде. И то је било нешто, често сам мислила, домогла сам се за почетак великог града и најзад иза себе оставила трошну кућицу мојих родитеља, метре и метре дрва кад замирише зима, изношену половну одећу, често за број већу или мању коју би мамина познаница проследила уз љубазан осмех и као на диктафону наснимљену реченицу — „Ако вам се нешто допадне узмите, остало баците.“

Мамина познаница коју је моја мајка звала „колегиница“, а она моју мајку по деминутиву крштеног имена — Аница, била је професорка српског језика и књижевности у гимназији, једној јединој у Неготину, малом граду који је био центар збивања за људе из околних села. Из једног од тих села била је и моја породица. Моја мајка је сваког јутра устајала у четири како би за мене и брата умесила уштипке за ужину, испратила оца на надничарски посао (кад би га било), а затим и сама путовала у неготинску гимназију где је радила као хигијеничарка.

За разлику од мог брата који се задовољавао прелазним оценама у школи и који је од живота само желео да направи пристojно сеоско домаћинство, ја сам марљиво учила. Када би ми зацвилео стомак од глади и руке поцрвенеле од хладноће, пред очима сам имала само једну слику — одлазак. О, тај одлазак је подразумевао много тога. Успех, новац, поштовање, лепе хаљине, укусну храну у изобиљу, видети море... у суштини одлазак је значио све што превазилази голо преживљавање, а ја сам током целог детињства познавала само то лице живота. На моју жалост нисам одрастала у незнању да постоји и она друга-боља.

Најтеже ми је пао полазак у гимназију. Док су сви професори благонаклоно гледали „вредну и паметну Аницину кћер“, ја сам се силно трудила да од својих вршњака сакријем било какву везу са мојом мајком, мада су је остали ђаци веома волели.

– Не желим више да ми прилазиш, нећу да ми се обраћаш, да ми доносиш ужину ако је заборавим, разумеш?! Мрзим и тебе и овај живот...

– Али, Милице, ја сам само... шта сам урадила? Нисам хтела да будеш гладна, ја...-кршила би руке моја мајка.

– Радије ћу бити гладна него да ико зна да сам твоје дете! Погледај се, погледај оца, погледај где живимо, погледај шта носим... – викала сам махнито и поцепала широку избледелу дуксерицу са себе.

Гимназију сам завршила као ђак генерације, а матурско вече сам преседела на клупи у неготинском парку јер моја половна хаљина, мада педантно преправљена није припадала чак ни тој деценији. Моји школски другови су певали и славили неку непознату будућност, неке безбрижну, неком трновиту али довољно езотеричну и узбудљиву у својој неизвесности. Гризла сам усне до крви док је какофонија гласова кидала једну по једну нит која ме је везивала за породицу.

„...а сад адио, а сад адио,

И ко зна где, и ко зна кад...“

Ја сам своје „адио“ рекла управо тад, пролећно вече је замирисало на једну другу глад више него икад. Ту глад ни много касније нисам утолила.

Мајка се задужила за аутобуску карту до Београда, испратили су ме са радосницама у очима на пријемни испит. Када је аутобус кренуо, скинула сам бројаницу са

руке као да са себе скидам сву своју прошлост и убацила је у ранац пун уштипака.

Одмах сам примљена на медицински факултет и редовно давала испите са високим оценама, упркос хроничној неиспаваности. Паралелно сам конобарисала, делила летке, позивала људе на промоције шарених лажа у виду „супер јастука који ће вам променити живот“ или „крема од пужеве слузи од које ћете поново имати двадесет година“.

На факултету сам упознала Марка, не превише лепог али изузетно харизматичног будућег власника приватне клинике коју су, наравно, водили његови родитељи, такође лекари. Упркос томе што је био из угледне и имућне породице, Марко је остављао утисак једноставног и скромног момка. Никада није желео да користи преимућства породичног наслеђа. Сматрао је да он свој живот почиње од нуле као и било ко други, само никада није схватао да се та нула поприлично разликује од једних до других. Волела сам Марка, не знам да ли због тога што је живот са њим обећавао савршену слику будућности којој сам хрлила у сусрет гребући и уједајући или зато што је био једина особа којој сам заиста веровала. Тако, после неколико година наше студентске љубави и након дужег и упорног Марковог инсистирања да упозна моју породицу, повела сам га једног лета кући коју никада нисам прихватила као своју. Осећала сам исту стару нелагоду на коју сам већ и заборавила након шест година живота у престоници. С друге стране, Марко је био усхићен, фасциниран живописном природом и старим кућама поред којих је клизио његов половни аутомобил даље низ пут.

Није се много тога променило, приметила сам чим смо стигли. Један дрвени прозор кроз који је свирао ветар од

новембра до априла, био је замењен новим јефтиним ПВЦ изданком, на који је мој брат био изузетно поносан.

– Једно по једно, полако ће се довести у ред – говорио је показујући ми бели пластиканер испод кога је још вирила пур пена.

– Да – фркнула сам иронично, гледајући да Марко буде на довољном одстојању – за шест година променио си један прозор, дакле тим темпом кућа ће бити у прихватљивом стању за...хм...триста година процењујем. Браво бато!

Моја мајка је радосно пунила тањире пребранцем у ком би се нашао понеки комадић сушене сланине. Тањир су били у комплету, оном који сам виђала код прве комшинице, те сам знала да их је мајка позајмила за ову пригоду. Отац је причао о виноградима и грожђу које је изврсно у овом крају. Брат је објашњавао како је сам наместио прозор... Марко је са посебним, скоро непрепознатљивим апетитом јео пребранац а потом уштипке, уљудно тражећи још и захвално гледајући моју мајку кад му у тањир стави најсочнији. Пажљиво је слушао мог оца и распитивао се о сортама грожђа, чак се и слатко смејао шалама мог брата, обећавајући му да ће следећег лета заједно да крече. Ја...ја сам се осећала постиђено као пајац у каквој сулудој представи. Преда мном, изузев Марка, било је све што сам презрела, а сада је моја обећана будућност бескрајно опуштено и задовољно приањала уз моју прошлост. Њихов смех наједном постаде толико одуран, те устадох од стола тако да се моја столица обруши на под.

Доста! Шта замишљате ви? Мислите да ћете поново ући у мој живот? Сигурна сам да очекујете и да вас издржавам кад се запослим!

Мој отац је непомично зурио у мене с уштипком у руци, брат је оборио поглед, а Марко је раширених очију

само гледао испред себе. Тај поглед никада нисам заборавила. Било је у њему свега, од збуњености до туге, али највише згађености.

— Милице, не...шта...одакле, лепо смо...- муцала је моја мајка.

— Милице ништа! Разумеш ли? НИШТ А! — јечала сам слово по слово. — Прво, знаш ли уопште како се служи храна? Декорисане порције не веће од једне средње песнице колика је отприлике и величина просечног желуца! Ваш, из искуства знам, није ни толики. Погледај овај циркус који си направила! Мислиш да једемо из кофа?! Не, мајко, него из лепих великих четвртастих тањира!

Сва крв ми је отишла у лице од беса и осећала сам како ми се напреже жила на врату. Окренула сам се оцу и брату.

— А ви? Мислите да некога занимају ваше приче о грожђу и молерским радовима? Неспособни сте да урадите било шта за себе, а сад једном будућем лекару дрвите о глупостима око којих се врти ваш мизерни свет! Хоћете и Марка да увучете у ваш микрокосмос ограничен баналностима живота од данас до сутра?! Е, нећете. Никада!

— Милице, ја заиста... — Марко је најзад устао, ухватио ме за рамена покушавајући да ме смести на столицу.

— Не, Марко! Знам зашто сам отишла и не пада ми на памет да поново учествујем у овој шаради промашености. Ја сам ту пупчану врпцу пресекла кад сам ушла у аутобус за Београд. Идемо. Желим одмах да одем одавде...-плакала сам.

— Добро, Милице. Идемо.

Без речи смо отишли, без речи се возили натраг у Београд и без речи се растали испред мог студентског стана у приземљу. Након тога, Марко није звао нити долазио два

дана, а није одговарао ни на моје позиве. Знала сам да одлазак у кућу мојих родитеља није била добра идеја. Слутила сам да, сада када је видео све што сам упорно скривала годинама увежбаваним акцентом, папрено скупим адаптираним подрумом у стан у самом центру велеграда због којег сам често живела на једној кифли, да ћу излетети из свих његових животних перспектива као воз из шина. Трећег дана се појавио на мојим вратима видно утучен. Неко време је разгледао мој станчић као да у њему није био небројено пута. Није желео да седне. Очи му се на трен напунише сузама али се ниједна не спусти низ образ. Прибрао се и прочистио грло.

– Милице, ти и ја... желим да знаш да те волим и да сам са тобом желео све да доживим.

– Желео? То је због њих, зар не?

– Не, Милице, због тебе.

– Па, да. Веровала сам ти, а опет знала сам да ће бити овако. Лако је теби да се фолираш с половним колима и пљескавицом с киоска кад знаш да ниси осуђен на то. Увек си имао избор у животу, знаш да ћеш радити код мамице и татице и да ћеш бити масно плаћен сваки пут кад ставиш стетоскоп на прехлађено дериште хистеричних родитеља! Сад кад си видео све, више нисам довољно добра за тебе, то је?!

Марко је гледао у плафон очима пуних неке немоћи и очајања.

– Не, Милице. Заиста више ниси довољно добра за мене.

*
**

Марка више нисам видеела, годинама касније чула сам да се оженио колегиницом са клинике својих родитеља, која је попут њега била више него обезбеђено дете

својих родитеља. Ја сам за специјализацију изабрала психијатрију. До тог избора сам дошла размишљајући која врста помоћи је људима најпотребнија, а да се руке не морају умочити у крв. Људска душа је деловала као најуноснији посао, нарочито туђа. Тако сам и ја као изванредан специјализант нашла посао у престижној приватној београдској поликлиници. Моји пацијенти иза љубазног осмеха никада нису видели горак цинизам који сам носила као ожиљак из претходног живота. Временом сам зарадила и свој пространи салонац у ком су одјекивали кораци само мојих штикли, моји плакари су се пунили одећом брже него што бих успела да скинем етикету са ње, купила сам безобразно црвени аутомобил који је чак и на београдским улицама деловао смешно, и видела сам многа мора... Мушкарци су ме занимали само као потрошна роба. Бирала сам интелектуалце пред којима ћу моћи да демонстрирам своје знање, постигнућа и самосталност, и који ће с времена на време преноћити у мом кревету. Била сам врло задовољна како сам поређала приоритете, скоро као фигурице на полици и мој мир и рутину мало шта је могло да поремети.

Једног таквог мирног и рутинског јутра видела сам Марково лице у новинама. Гледао ме је са неколико читуља и био је баш онакав каквог га памтим из најсрећнијих дана наше љубави. Нисам плакала, а била сам потпуно свесна да јако желим да могу да плачем. Убрзо сам од заједничких познаника чула да је погинуо у саобраћајној несрећи пошто је с пријатељима попио коју чашицу. Марко ког сам ја познавала би симболично попио једну чашу алкохолног пића у изузетним и ретким приликама, али никада не би сео за волан након тога. Био је веома одговоран

и савестан. Некада ми се чинило и да претерује али сам тада, као будући лекар морала да подржим тако категори-чан став.

Време за мене није стало. Марко се на тренутак као дух вратио у мој живот, често ме походећи у кошмарним сновима. Ујутру бих скупљала расуте делиће разбијеног огледала, а у одразу увек би се вртеле исте слике и речи-његове раширене очи док пиљи испред себе за столом у кући мојих родитеља и „Не, Милице. Више ниси довољно добра за мене...”

Годину дана касније у моју лекарску собу ушетао је начелник психијатриског болничког одељења.

– Мицо, у 14 часова ти долази једна моја да је мало „прочешљаш“. Била је три дана на одељењу, могуће пост трауматски... акутни напад панике. Види ти, молим те, ја журим...

– Па, чекајте, она је ваш пацијент. Долази са одељења или је био отпуст?

– Ма, кажем ти, била је три дана, седативи и анксиолитици и пуштена је. Ништа страшно. Изгубила је мужа пре годину дана, нема шта пуно да се ради. Закажи јој пар долазака амбулантно, причате чисто да капље...разумеш. ’ Ајде, одох сад...

Заиста, у предочено ми време, бојажљиво је после куцања на врата ушла лепа риђокоса млада жена. Из фиоке извадих стандардни картон за отварање историје болести и уписах број 36. Она ће постати мој 36.редовни пацијент. Осмехнух се саосећајно без да сам ишта осећала.

– Изволите седите овде. Или тамо – показах на још једну софу мало даље од мог стола-где је вама удобније.

Упркос што у престижној поликлиници пацијенти за свој новац могу и да бирају где ће сести, њима је углавном свеједно. Тако се и риђокоса сместила на столицу наспрам мене.

– Ви сте... само тренутак, доктор ми није оставио ваш извештај из болнице... – монитор ми је блескао у лице – нема везе, ми ћемо испочетка.

– Катарина Благојев.

Познато презиме ме сецну по утроби и ја застадох да удахнем дубоко на нос. Издисала сам лагано на уста, како сам научила.

– Добро, Катарина, молим вас реците ми које сте годиште и шта сте по занимању, прво те формалности...

– 85. годиште, доктор психијатрије – рече она равнодушно.

– Значи, ви сте и вршњакиња и колегиница – покушах да је опустим уз пријатељски осмех.

– Не, значи да сам особа са проблемом у овој соби. Знате да у овој области човек себи тешко може да постави дијагнозу – била је неподношљиво смирена.

– Слажем се. Хајде да причамо о вашем проблему а да пустимо дијагнозу. Сигурна сам да је неће ни бити.

– О, моја дијагноза је туга. Патња, душевна бол...како хоћете.

Престадох да куцам и осмотрих је добро. Њен поглед је у свој њеној муци био проницљив и одавао је утисак самосвесне, сталожене и оштроумне особе.

– Видите, мој Марко, муж је погинуо пре годину дана. Био је најбољи човек кога сам познавала. Диван лекар, педијатар, посвећен. Волео је људе преко свих граница и веровао у оно добро у њима. Били смо веома

срећни, знате, он је био моја друга половина...и сад не могу да склопим себе ни после годину дана. Знам да се мора живети даље, али ја, ево, тешко функционишем... – низала је речи и јецаје.

Нисам имала никаквих сумњи да преко пута мене седи удовица јединог мушкарца којег сам волела и са којим сам, исто као и она, била заиста срећна до оног дана. Оног дана када ми је рекао да нисам довољно добра за њега. Али, ова жена јесте била. Она је причала о његовој доброту и вери у људе, потпуно несвесна да је један његов сусрет са истинском бедом био разлог због ког нисам ја постала његова супруга. Осећала сам да ми ток мисли бежи ван моје контроле и како необјашњива љутња према риђокосој и покојном Марку прожима цело моје тело. Па, он је побегао од сиромаштва које чак није ни било моја будућност. Он је побегао и ја сам побегла...Боже, ја сам побегла.

– Да ли сте добро? Дрхте вам руке – приметила је риђокоса.

– Наравно. Превише пацијената, неиспаваност... знате већ и сами – рекох ширећи ноздрве и обуздавајући налет непрофесионалности.

– Да, сви смо исти. – осмехну се она благо.

– Како то мислите да смо сви исти? Видите, ви сигурно не бисте исто били срећни са радником у фабрици као са вашим мужем, лекаром сличних животних стандарда, интересовања...

– Мислим, на крају сви смо само обична људска бића у коју год униформу да нас живот убаца. Са Марком бих била срећна без обзира чиме се бавио. Докторка, заљубљујемо се у личност, у карактер и у све оно друго

изван образаца који одређују и деле људе на образоване и необразоване, богате и сиромашне... — гледала ме је са нескривеним чуђењем Катарина Благојев и потом наставила.

— Знам да ћете ме прво питати о мом детињству. То сви радимо, зар не? Ту тражимо кључ који нас је у највећој мери одредио касније.

Ћутала сам, удобно се наслонила у фотелју јер је докторка психијатрије Катарина Благојев очигледно одлично знала како да води сопствену психотерапију.

— Одрасла сам поред амбициозних родитеља, који су већ имали превише али им никада није било доста. Градили су своју пословну империју и углавном никада нису били ту за мене и брата. Сматрали су да је довољно што живимо у кућерини и да све што су купили новцем замењује њихову пажњу. Знате ли, докторка, да су ми најлепше успомене из детињства везане за тета Раду и њен мали стан?

— Ко је тета Рада? Ваша тетка? — упитан заинтересована за причу Катарине Благојев преко сопствених очекивања.

— Тета Рада ми није никакав род али ја је и данас волим као најрођенијег свог. И њу и њену ћерку која ми је као сестра. Рада је била чистачица у мојој школи, дружила сам се са њеном ћерком. Рада би нама двема редовно на одмору доносила своје домаће пециво и причала са нама о нашим симпатијама, тешила нас ако добијемо лошу оцену. Највише сам волела после школе да идем код њих, да једем из оних шарених дубоких тањира грашак, боранију...шта има. Седимо тако нас три, пијемо разблажен чај од камилице са пуно шећера и разговарамо... желела сам

да имам такву породицу више него било шта друго. Изгледа да је најтеже било имати то...

– Шта су ваши родитељи мислили о томе?

– Моји родитељи нису мислили ни о чему сем о новцу. Зато сам се заљубила у Марка. Знала сам да ћу са њим имати породицу какву нисам имала у детињству. Делили смо исте снове.

– Извините, али ваш муж није био сиромашан, лако је рећи... – зауставих се на време, али Катарина Благојев ме је већ гледала директно у очи онако како психијатар гледа саговорника.

Наједном осетих да се у лекарској соби нешто променило. Распоред намештаја је био потпуно исти, две особе на истим позицијама, али особа са проблемом није била преко пута мене. Особа са проблемом седела је у мојој фотељи, у мом белом мантилу. То сам очигледно била само ја.

– Марко је у неком тренутку почео да пије – рече она – никада нисам желела себи да признам зашто мада сам слутила...

– Шта сте слутили? – упитах с нејасним страхом од одговора.

– Марко ме је волео заиста, знам то. Само, никада није заборавио своју девојку из студентских дана. Никада то није ни крио, био је превише искрен. Она је заправо била љубав његовог живота, али у једном тренутку је схватио да не би могао да живи са њом...

Устадох од стола, отворих прозор али сам тешко дисала, дланови су ми били сасвим мокри, а груди ми је притискао неки ужасавајућ безтежински терет. Знала сам да имам напад панике.

— Зашто није могао да живи са њом? — процедих не осврћући се ка докторки Катарини Благојев.

— Није била довољно добра особа. Када је то схватио једном, тешка срца је одлучио да не може да буде са неким толико безосећајним, грубим и осорним чак и према сопственој породици. Толико знам, није пуно говорио о њој, више о њеној породици да су били дивни, гостопримљиви људи. Од њеног тате је пуно научио о грожђу и казао је да је тамо јео најбоље уштипке. Не знам баш све детаље, али то је суштина... она једноставно није била довољно добра особа за њега.

Ћутале смо обе пар тренутака. Најзад се окренух ка њој, пружих јој визит карту са својим приватним бројем телефона.

— Катарина, не треба више да долазите овде. Можемо некада, ако желите, да причамо на неком другом месту, уз кафу или разблажен чај од камилице ако вам је драже. А можда могу и да вас послужим добрим уштипцима. И мени би тако било лакше. Најзад, као што рекосте — сви смо ми људска бића и...

— Разумем, заиста разумем докторка... — Катарина најзад развуче усне у широк пријатељски осмех, узе картицу из мојих руку и гипким кораком газеле изађе из моје лекарске собе.

*
**

Неколико тренутака пошто је риђокоса затворила врата за собом глава ми је била попут празне кутије. Затим су почеле да се нижу слике моје мајке, оца, брата, малог хладног собичка у старој кући, Марковог искреног смеха и радости за скромном трпезом мојих родитеља... знала сам да ће се кутија сећања и преиспитивања још дуго, дуго пунити

пре него што најзад успем да је затворим. Знала сам и да морам помоћи себи да је затворим. Прво сам пустила сузе да после много година сруше све бране и нађу свој природни пут. Дуго су текле и ја сам им се препустила као некој мирној реци. Онда погледах у недовршен извештај за картон број 36.

У заглављу је уредно било унето годиште и занимање пацијента, али је део где је требало да унесем име и презиме пацијента остао празан. Да, сећам се да сам застала кад је изговорила презиме.

„Луцидна, свесна, оријентисана, комуникацију остварује без већих потешкоћа. Према сопственим наводима болује од туге, патње, душевне боли“.

Картон број 36 био је спреман за брисање. Онда сам затворила очи и последњи пут се осмехнула Марку.

У празно заглавље унела сам своје име и презиме.

КАКО НИСАМ ОТИШЛА У АМЕРИКУ

Олистала је Звездара те 89. године још у марту. Мали четвртасти травнати рај смештен између сивих бетонских грмаља оскудевао је љуљашкама и клацкалицама, али се поносио својим дрвеним клупама на којима су се начичкали времешни мушкарци са новинама, жене са малом децом које би неуморно размењивале јеловнике својих мезимаца, и њих двоје.

Увек на истој скрајнутој клупи, седели су Ненад и Анида. Волела сам да се мотам око њихове клупе. Имала сам пет година и они су били једини млади а одрасли људи којима није сметало моје врзмање ту и стално запиткивање.

А човек са пет година има пуно питања. Ненад би ме помазио по коси, а Анида би увек са смешком стрпљиво одговарала. Толико сам волела да им будем близу да сам, док бих им неспретно јуришала у сусрет, маштала да су ми мама и тата. Понекад бих осетила у тону њиховог гласа да би било боље да истрчим један круг око парка, онда бих посматрала њихове покрете руку, како се Ненаду подижу обрве а Аниди се облаче очи. Знала сам да ће већ сутра бити опет весели и причљиви.

Ненада памтим у карираним кошуљама и избледелим фармеркама, подуже косе свезане у реп.

— Кад завршим факултет прво ћемо обићи свет, цео свет Анида! — причао је усихћено.

(Цео свет сигурно није већи од овог парка, можда до оне...не, до оне тамо зграде иза. Идем да обиђем три пута свет пре њих)

— А онда ћемо живети у Америци... склонићемо се од свега, ја ћу радити док ти не научиш језик а после ћу ти отворити фризерски салон и само ће најс лејдиз да ти долазе... видећеш како ће нам бити добро.

(Шта су најслејдиз? Анида шиша девојке као ја и жене као моја мама и комшиница Споменка а не најслејдизе)

Анида је често била ћутљива када је Ненад причао о Америци. Загледала би се у мали прозор у поткровљу. То је био прозор импровизоване гарсоњере у ком је живела са мајком и млађим братом. Отац и два старија брата, толико сам разумела, живели су привремено у Немачкој због пара.

— Добро, а шта ћеш ти болан радит у Америци док ја учим језик? Моје маказе и чешаљ не морају причат енглески, знаш?- шалила се Анида, негде између снова о обећаној земљи и нејасне стрепње.

– Бићу писац. Знаш какав ћу роман да напишем?

– Љубавни?

– Бестселер! Тамо може да се заради пуно новца ако напишеш књигу. Један добар роман и купићу ти велику белу кућу са погледом на океан- Ненад испружи руку као да милује цео Пацифик.

– А хоћу ли и ја бити у твом роману?

Ненад би ћутке наставио да гледа у замишљени океан, а Анида би му померила прамен косе и наслонила главу на његово раме.

Мајка би ме унезверено позвала да идемо кући јер „види колико је сати“ показујући на невидљиви ручни сат.

То лето памтим по њиховом смеху и новим фразама које сам научила, као на пример „Солитери на Менхетну“, „дипломирати“, „заувек ти и ја“...

– Водите и мене у ту Америку – зацвилих једном крајем августа – Ја ћу бити ваше дете.

– Малецка, кад порастеш доћи ћеш код нас, али до тада мораш да чуваш маму и тату, они би, знаш били много тужни без тебе. – благо је рекао Ненад, док ми је Анида намештала разнобојне шналице у косу.

Месецима касније нисам их виђала заједно. Аниду бих видела понекад у пролазу. Увек би била погнуте главе и никад се није дуго задржавала да поприча са мном. Погледала би наоколо, па ми на трен дала исти топли осмех, и брзо продужила ка својој импровизованој гарсоњери. Више није шишала ни моју маму, ни комшиницу Споменку из нашег улаза.

**

У зиму 91. године видела сам Ненада у униформи. Тата ми је рекао да иде у војску. Био је ошишан и деловао је строго. Ипак, полетела сам му у загрљај и питала га да ли је војска у Америци. Тада је смогао снаге да се насмеје с неким болним грчем на лицу и рекао да није. Такође, обећао је да ће одмах после војске отићи тамо и да ће ми послати разгледницу и праву правцијату барбику.

— Хоћеш ли писати Аниди? Хоће ли и она ићи са тобом?

Ненад ништа није одговорио. Ужурбано се поздрављао с људима испред зграде али је, добро памтим, пре уласка у возило погледао у мали округли прозор у поткровљу. Онда је нестао у неком сиво зеленом диму. Временом сам виђала све више људи у униформама који ће једном отићи за Америку, бар сам ја тада тако мислила. А онда је дошао на ред мој отац. Почела сам да схватам да се људи у униформи који после војске оду у Америку не враћају.

У лето те године, Анидина породица је гурала своје скромно покућство у велики камион. Пришла сам им, не схватајући зашто је њен млађи брат толико љут на мене. Па, ми се нисмо ни познавали. Анида је спустила велики кофер и одвела ме за руку у страну. Тада ме је чврсто привила у загрљај и њене сузе су ми квасиле косу и образе.

— Да ли ви сад идете у Америку? — упитих, научена да људи ако одлазе сигурно одлазе тамо.

— Не душо, идем ти ја много ближе и много даље. Али једном... можда.

– Једном шта?

– Једном...ах, свашта се деси једном у животу. Морам сада да идем, али вјерујем у то једном. Вјеруј и ти, хоћеш ли?

Махала сам дуго, чак и када је камион замакао иза ћошка и његов ропач утихнуо. Не сећам се када сам престала да верујем у то „једном“.

Једном је Ненад отишао и никада ми није послао разгледницу ни барбику. Једном је мој отац отишао и није се вратио. Једном сам заборавила плави бицикл у парку и после пола сата моја мајка га више није нашла. Једном сам учитељицу на рекреативној питала како је нестао џепарац свих ученика из њене торбице коју увек носи око струка и зар није видела лопова, и никад vise није била љубазна према мени...

*
**

Било је тако много тих „једном“ и некако ниједном није прошло баш најбоље. Тако сам једном и одрала, уписала факултет и дипломирала, одселила се на други крај града. А онда једном док сам табанала уплакана јер сам се једном заљубила и једном, баш тог дана, била остављена, пут ме је нанео у стари крај, поред парка на Звездари. Био је тако мајушан да сам га могла прећи у пет корака. Седох на Ненадову и Анидину клупу, покушавајући да схватим како ми се то парченце земље чинило као цео свет.

Зачула сам недалеко од мене непријатан звук наглог кочења великог аутомобила, скоро толиког као Анидина гарсоњера у поткровљу.

– Малецка, ти ли си? Да ли је могуће? – викала је нека пренашминкана жена кроз спуштен прозор.

Окретала сам се да видим коме се обраћа, али парк је био пуст. Ширила сам очи у покушају да разумем шта ми је тако познато. А онда сам схватила — био је то онај Анидин простодушни осмех који године, ни шминка нису промениле.

— Знала сам да ћу те поново видети једном. Чула сам да сте се одселили, да... — ућута.

— Да. Тата је давно... и Ненад... сећам се кад је желео да идете у Америку -покушах да ућуткам и њен и свој јецај који се ваљао у нашим грлима као грмљавина.

Анида уздахну и узме ме за руку. Дуго смо причале. Нико од њених више није на овом свету одавно. Браћа и отац су страдали у рату, а мајка јој се убрзо разболела и отишла за њима. Није се никад удавала јер „неке се ствари једном десе“. Знала сам да мисли на Ненада. После рата је отишла у Америку, научила језик, вредно је радила и већ годинама је власница неколико фризерских салона у које долазе заиста fine даме.

— Знаш, сваке године узмем одмор и долазим овде. Посећујем Ненадову мајку, ја сам јој као нека успомена на њега. Каже да га се још само ја од његових другова сећам. Одемо у цркву по вашим обичајима, запалимо свећу и тако... — најзад је бујица из њених очију кренула нашавши смирај на њеном крилу.

Размениле смо адресе уз обећање да ћемо писати једна другој.

„Једном... да“, помислих, али недавно ми је на кућну адресу стигла разгледница и права правцата барбика из Америке.

„Малецка, знам да си превелика за лутке, али једном си добила обећање. Нека то буде успомена на Ненада и мене. Воли те твоја Анида.“

*
**

Данас се моја ћерка игра са барбицом и трудим се да је научим да никад не престане да верује у оно „једном“.

Ненад никад није стигао да напише свој роман, па се ни Анида није нашла у књизи, љубавној причи утиснутој на двестотинак листова хартије. Верујем да јој је Ненад најлепше редове исписао у свом срцу и да их је у даху прочитао оног дана када је одлазио у униформи и када је летимично бацио поглед на њен мали округли прозор у поткровљу.

Ја никада више нисам пожелела да одем у Америку, за мене је то и даље место са којег се људи не враћају, чак и ако су живи, чак и ако понекад наврате на клупу на Звездари...

Ипак, због тога што поново верујем у „можда једном“, Анида је у мојој причи. И Ненад. И њихова љубав и њихови снови. Моја прича сигурно није добра као што би била да је Ненад написао, али ако нађе своје место у малом кутку незаборава биће довољно.

